

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ІВАНА ПУЛЮЯ**

ГЛАДКА АНТОНІНА ВАСИЛІВНА

УДК 658.5+338

**ОБҐРУНТУВАННЯ ТА РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
(НА ПРИКЛАДІ ПРАТ СК «ТАС»)**

Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

АВТОРЕФЕРАТ

на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Тернопіль – 2019 р.

Дипломною роботою за освітнім ступенем «магістр» є рукопис

Робота виконана на кафедрі економіки та фінансів Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Науковий керівник:

доктор економічних наук
Панухник Олена Віталіївна,
професор кафедри економіки та фінансів,
Тернопільський національний
технічний університет імені Івана Пулюя

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент
Бурліцька Оксана Петрівна
доцент кафедри промислового маркетингу,
Тернопільський національний
технічний університет імені Івана Пулюя

Захист відбудеться 26 грудня 2019 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні екзаменаційної комісії № 60 у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя за адресою: 46001, м. Тернопіль, вул. Білогірська, 50, навчальний корпус №10, ауд.130

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Позитивний вплив страхування на соціально-економічний розвиток суспільства не викликає сумнів та є очевидним в умовах динамічного нестабільного середовища та господарської діяльності підприємств та домогосподарств, що породжує появу нових ризиків. Центральне місце у страховій системі країни займає специфічна підгалузь особового страхування – страхування життя, яка відповідає за фінансове благополуччя громадян та створює страховий захист у разі втрати життя та здоров'я. Враховуючи важливу соціальну роль страхування життя набуває неабиякої актуальності забезпечення ефективного функціонування страхових компаній, які пропонують такі страхові послуги на ринку. Незважаючи на значні зрушення в чинному законодавстві, що сприяють підвищенню вимог до цих фінансових інститутів залишається актуальним забезпечення підвищення ефективності діяльності страховиків та формування стратегії їхньої діяльності.

Формування стратегій страхових компаній та напрямки підвищення ефективності їхньої діяльності на сучасному етапі становлення економічної науки не набули значного поширення, а концептуальні засади висвітлені у працях: Білоус Н., В. Базилевича, Демченка М., Внукової Н., Залєтова О., Єрмошенко А., Левченка В., Папаїка О., Пікус Р., Стрілець Є., Ткаченко Н., тощо.

Недостатній ступінь розробленості питань оцінювання ефективності діяльності страхових компаній, що надають послуги зі страхування життя обумовив вибір теми дослідження та підкреслює її актуальність та значущість у сучасних умовах.

Метою дипломної роботи є узагальнення теоретико-методологічних підходів і практичних рекомендацій щодо формування стратегій підвищення ефективності діяльності страхових компаній, що надають послуги зі страхування життя.

Основні завдання дослідження:

- дослідити економічну сутність категорій «ефективність», «діяльність страхової компанії»;
- проаналізувати методичні підходи до оцінювання ефективності діяльності страхової компанії;
- представити загальну характеристику діяльності ПрАТ «Страхова компанія «ТАС»;
- оцінити ефективність страхової та інвестиційної діяльності ПрАТ «Страхова компанія «ТАС»;
- проаналізувати платоспроможність та фінансову надійність ПрАТ «Страхова компанія «ТАС»;
- визначити напрями застосування інструменту портфельного аналізу як сучасного методу детермінації ринкового становища страхової компанії для оцінки його конкурентоспроможності;
- розробити та обґрунтувати стратегію підвищення ефективності ПрАТ «Страхова компанія «ТАС»;
- обґрунтувати та здійснити апробацію застосування моделі Г.Марковіца з метою оптимізації інвестиційного портфеля ПрАТ «Страхова компанія «ТАС»;

- проаналізувати тенденції стану та розвитку ринку страхування життя в Україні та світі.

Об'єктом дослідження є діяльність ПрАТ «Страхова компанія «ТАС».

Предметом дослідження є сучасні теоретико-методологічні підходи до сутності та оцінювання ефективності діяльності страхових компаній, що здійснюють страхування життя та стратегії їхнього функціонування у сучасних умовах.

Теоретико-методологічною базою дипломної роботи є сучасна теорія страхування та моделювання економічних бізнес-процесів. У процесі дослідження використано такі методи: спостереження, порівняння, вимірювання, узагальнення, абстрагування, формалізація, аналіз і синтез індукція і дедукція, інструмент стратегічного аналізу матриця БКГ.

Інформаційну базу дипломної роботи склали: вітчизняна і закордонна література, закони та нормативно-правові акти, фінансова звітність ПрАТ «Страхова компанія «ТАС» тощо.

Практичне значення одержаних результатів полягають у обґрунтуванні стратегії підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Страхова компанія «ТАС».

Апробація результатів роботи та публікації. Результати проведеного дослідження опубліковано у матеріалах III Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних переваг національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах» (м.Тернопіль, 5 квітня 2019 року).

Структура та обсяг дослідження. Дипломна робота складається зі вступу, шести розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг основної частини дипломної роботи складає 104 сторінок комп'ютерного тексту. Дипломна робота містить 11 таблиць, 35 рисунків, додатків на 23 сторінках. Перелік використаних джерел нараховує 59 найменувань на 7 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** представлено актуальність теми дипломної роботи, обґрунтовано мету, сформовано завдання дослідження, предмет та об'єкт, перелічено методи досліджень, визначено інформаційну базу дослідження та практичне значення отриманих результатів.

У **розділі 1 «Ефективність діяльності страхової компанії: економічна сутність та підходи до оцінювання»** виявлено, що досліджень присвячених ефективності діяльності страхових компаній є недостатньо, як правило ефективність отожднюється з поняттями «ефективність» і «результативність». Узагальнюючи наявні теоретичні підходи визначено, що страхова компанія вважається ефективною, якщо здатна досягати максимальних значень показників, а саме: обсяг наданих страхових послуг, кількість застрахованих, інвестиційний прибуток від інвестування страхових резервів та власних коштів, чистий прибуток загалом.

Відмічаємо відсутність уніфікованих методичних підходів до оцінювання ефективності діяльності страхових компаній, у більшості з яких показники ефективності є складовою оцінювання фінансового стану страхової компанії.

У **розділі 2 «Оцінка ефективності діяльності ПрАТ «Страхова компанія «ТАС»** проведено оцінювання ефективності діяльності ПрАТ «Страхова компанія «ТАС». Встановлено, страхова діяльність характеризується достатньо високим рівнем ефективності, що знаходить своє відображення у зростаючій кількості застрахованих осіб та прирості страхових премій.

Фінансову діяльність страховика визначено як ефективну, що проявляється у вираженій тенденції до зростання капіталу, високій питомій вазі страхових резервів, що вказує на нарощування фінансового потенціалу.

Ефективність інвестиційної діяльності характеризується високою часткою інвестиційних активів та її прибутковістю.

Ефективність страхової, фінансової та інвестиційної діяльності ПрАТ «Страхова компанія «ТАС» у 2014-2018 рр. забезпечила загальну ефективність функціонування страхової компанії, що відобразилося у показниках рентабельності.

У **розділі 3 «Розробка стратегії підвищення ефективності діяльності страхової компанії»** Запропоновано та обґрунтовано з метою формування стратегії підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Страхова компанія «ТАС» здійснення стратегічного аналізу з використанням технології стратегічного планування матриці «темپ росту/частка ринку», розробленої Бостонською консалтинговою групою.

З метою підвищення дохідності інвестиційного портфелю та зниження його ризику запропоновано використання задачі оптимізації за моделлю Г.Марковіца.

У **розділі 4 «Спеціальна частина»** проаналізовано основні тенденції розвитку та становлення ринку страхування життя в Україні на основі макроекономічних показників, що використовуються у світовій практиці та дозволили здійснити порівняння з середніми показниками у світі. Визначено проблеми його функціонування та перспективи розвитку.

У **розділі 5 «Обґрунтування економічної ефективності»** реалізовано інструмент портфельного аналізу для страхового портфелю за допомогою матриці Бостонської консалтингової групи, що дозволило обґрунтувати стратегію

підтримання конкурентних переваг, що як очікується у майбутньому дозволить забезпечити підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Страхова компанія «ТАС».

На основі практичного застосування моделі Г.Марковіца обґрунтовано інвестиційний портфель банківських депозитів та облігацій внутрішньої державної позики у різних валютах та термінами погашення.

У розділі 6 «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» досліджено Організацію охорони праці на ПрАТ «Страхова компанія «ТАС». Проаналізовано витрати страхової компанії, на фінансування заходів з охорони праці.

Визначено порядок підготовки та виконання заходів щодо дезактивації технологічного обладнання (агрегатів, машин), інших видів техніки під час радіоактивного забруднення.

Доведено необхідність напрацювання заходів щодо зменшення дії вторинних факторів ураження, забезпечення життєдіяльності об'єкта у надзвичайних ситуаціях.

ВИСНОВКИ

Вітчизняний страховий ринок відіграє визначну роль у фінансовому забезпеченні економіки країни від наслідків реалізації ризиків, а його складова ринок страхування життя – створює фінансовий захист населення від цілої низки ризиків, що пов'язані з їхнім життям та здоров'ям. Страхові компанії, що здійснюють страхування життя як суб'єкти страхового ринку беруть на себе зобов'язання, що пов'язані з відшкодуванням завданих збитків, відповідно враховуючи їхню високу соціальну роль актуалізується проблема забезпечення та підтримання належного рівня ефективного функціонування.

В результаті проведеного дослідження встановлено, що страхування життя є специфічною страховою послугою, однією з особливостей якої є наявність часового лагу між платою за послугу та її отримання. Складний організаційно-економічний механізм здійснення страхування життя специфіку функціонування компаній зі страхування життя.

Виявлено, що досліджень присвячених ефективності діяльності страхових компаній є недостатньо, як правило ефективність ототожнюється з поняттями «ефективність» і «результативність». Узагальнюючи наявні теоретичні підходи визначено, що страхова компанія вважається ефективною, якщо здатна досягати максимальних значень показників, а саме: обсяг наданих страхових послуг, кількість застрахованих, інвестиційний прибуток від інвестування страхових резервів та власних коштів, чистий прибуток загалом.

Відмічаємо відсутність уніфікованих методичних підходів до оцінювання ефективності діяльності страхових компаній, у більшості з яких показники ефективності є складовою оцінювання фінансового стану страхової компанії.

В результаті проведеного оцінювання ефективності діяльності ПрАТ «Страхова компанія «ТАС» прийшли до таких висновків:

1) страхова діяльність характеризується достатньо високим рівнем ефективності, що знаходить своє відображення у зростаючій кількості застрахованих осіб та прирості страхових премій, який склав 292569 тис.грн у 2018 р., що у 2,4 рази більше ніж у 2014 році. Рівень виплат у 2018 р. досягнув максимуму за аналізований період і становив 30,23%. Ринкова частка компанії склала 6,3% у 2018 році. Найбільшу питому вагу у структурі страхового портфелю становили договори накопичувального страхування, а саме 57,3% у 2018 році;

2) фінансову діяльність страховика оцінюємо як ефективну, що проявляється у виражену тенденцію до зростання капіталу, що вказує на нарощування фінансового потенціалу. Розмір статутного капіталу ПрАТ «Страхова компанія «ТАС» у 2018 році становив 93322 тис.грн, а питома вага у власному капіталі має тенденцію до зростання, і на кінець 2018 року становила 39,8%. Розмір нерозподіленого прибутку страховика на кінець 2018 року склав 138026 тис.грн і в 1,48 рази був більшим за величину статутного капіталу, що свідчать про прибуткову діяльність страховика та позитивні очікування власників. Висока питома вага страхових резервів, яка досягла значення 83,56% у 2018 р. є результатом ефективної страхової діяльності;

3) про ефективну інвестиційну діяльність ПрАТ «Страхова компанія «ТАС» у 2014-2018 рр. свідчить висока частка інвестиційних активів ПрАТ «Страхова

компанія «ТАС», яка на кінець 2018 р. становила 91,68% та прибутковість інвестиційної діяльності, яка у 2018 році становила 20,45%;

4) ефективність страхової, фінансової та інвестиційної діяльності ПрАТ «Страхова компанія «ТАС» у 2014-2018 рр. забезпечило загальну ефективність функціонування страхової компанії, що відобразилося у показниках рентабельності, а саме рентабельність власного капіталу ПрАТ «Страхова компанія «ТАС» у 2018 р. була достатньо високою і становила 17,73%, що засвідчує ефективність компанії для її акціонерів.

З огляду на отримані результати оцінювання ефективності діяльності ПрАТ «Страхова компанія «ТАС» з метою подальшої розробки було запропоновано використати інструмент стратегічного аналізу матрицю Бостонської консалтингової групи для визначення та обґрунтування подальшої стратегії підвищення ефективності діяльності страхової компанії. Практична реалізація запропонованого рішення засвідчила, що при формуванні стратегії ПрАТ «Страхова компанія «ТАС» першочергові інвестиції мають бути спрямовані в сегмент «Інші види страхування життя» та «Пенсійне страхування». Відповідно запропоновано до реалізації стратегію підтримання конкурентних переваг.

Враховуючи важливість підвищення ефективності інвестиційної діяльності ПрАТ «Страхова компанія «ТАС» запропоновано використання теорії Г.Марковіца для обґрунтування інвестиційного портфелю компанії. За результатами апробації рекомендовано сформулювати портфель з депозитів та ОВДП з різними термінами та валютами.

Дослідження вітчизняних та світових тенденцій ринку страхування життя дозволяє зробити висновок про динамічність та нерівномірність його розвитку, що пояснюється економічним рівнем розвитку країн. Вітчизняний ринок страхування життя характеризується низькими значеннями індикаторів в порівнянні середніми у світі, відповідно зроблено висновок про високий потенціал його розвитку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Гладка А. Фінансове забезпечення діяльності суб'єктів малого та середнього бізнесу / Антоніна Гладка, Олена Панухник // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах» (м. Тернопіль, 5 квітня, 2019) / Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2019. – С. 58-59.

АНОТАЦІЯ

Гладка А.В. Обґрунтування та розробка стратегії підвищення ефективності діяльності підприємства (на прикладі ПрАТ «Страхова компанія «ТАС»). – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль, 2019.

Об'єктом дослідження є діяльність ПрАТ «Страхова компанія «ТАС».

Метою дипломної роботи є узагальнення теоретико-методологічних підходів і практичних рекомендацій щодо формування стратегій підвищення ефективності діяльності страхових компаній, що надають послуги зі страхування життя.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною базою дипломної роботи є сучасна теорія страхування та моделювання економічних бізнес-процесів. У процесі дослідження використано такі методи: спостереження, порівняння, вимірювання, узагальнення, абстрагування, формалізація, аналіз і синтез індукція і дедукція, інструмент стратегічного аналізу матриця БКГ.

У даній роботі досліджено теоретико-методичні засади обґрунтування та розробки стратегії підвищення ефективності діяльності страхової компанії. Здійснено оцінювання ефективності діяльності ПрАТ «Страхова компанія «ТАС». Обґрунтовано використання інструментів стратегічного аналізу для формування стратегії підвищення ефективності діяльності страхової компанії, а також оптимізації інвестиційного портфеля. Розроблено стратегію підтримки конкурентних переваг для ПрАТ «Страхова компанія «ТАС». Досліджено тенденції стану та розвитку ринку страхування життя в Україні та світі. Оцінено та доведено економічну ефективність пропонуванних заходів.

Ключові слова: страхування життя, ефективність діяльності, страхова компанія, стратегія, інвестиційний портфель.

ANNOTATION

Hladka A.V. Substantiation and development of enterprise activity efficiency increase (PJSC “TAS Insurance Company” as a case study). – Manuscript.

Research for obtaining the “Master” educational degree in specialty 076 «Entrepreneurship, trade and exchange activities». – Ternopil Ivan Puluj National Technical University. – Ternopil, 2019.

The object of the study is the activity of PJSC «TAS Insurance Company».

The aim of the thesis is to summarize theoretical and methodological approaches and practical recommendations for the formation of strategies for improving the effectiveness of insurance companies providing life insurance services.

Research methods. The theoretical and methodological basis of the thesis is the modern theory of insurance and modeling of economic business processes. The following methods were used in the research: observation, comparison, measurement, generalization, abstraction, formalization, analysis and synthesis of induction and deduction, a tool for strategic analysis of the BCG matrix.

This paper investigates the theoretical and methodological foundations of substantiation and development of strategy of increasing the efficiency of insurance company. The effectiveness of the activity of PJSC «TAS Insurance Company» was evaluated. The use of strategic analysis tools to formulate a strategy for improving the performance of an insurance company, as well as optimizing the investment portfolio, are substantiated. The strategy of support of competitive advantages for PJSC «TAS Insurance Company» has been developed. The tendencies of the condition and development of the life insurance market in Ukraine and in the world are investigated. The cost effectiveness of the proposed measures was evaluated and proved.

Keywords: life insurance, activity efficiency, insurance company, strategy, investment portfolio.

